

ХОТ, СУУРИНЫ УС ХАНГАМЖ, АРИУТГАХ ТАТУУРГЫН АШИГЛАЛТЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ
(ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА, 2011) -ЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА¹⁰³

*УИХ -ын Тамгын газрын Эрх зүй хууль тогтоомжийн
хэлтэс, Судалгааны төв*

I. Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хуулийн товч танилцуулга

Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хуулийг анх 2002 онд баталсан. Өнгөрсөн 10 шахам жилийн хугацаанд энэ хуульд хэд хэдэн нэмэлт, өөрчлөлт орсон боловч, нийгэм, эдийн засгийн харилцаанд ихээхэн өөрчлөлт гарч, уг хуулийг шинэчлэн найруулах хууль зүйн болон практик шаардлага бий болсон байв.

Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай (2011 оны шинэчилсэн найруулга) -ын төслийг Засгийн газар санаачилсан. Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хуулийн агуулга ийн шинэчлэгдсэнээр, хэрэглэгчдийг стандартын шаардлагад нийцсэн усаар хангах, хэрэглээнээс гарсан бохир усыг татан зайлуулах, цэвэрлэх зориулалттай инженерийн барилга байгууламжийг ашиглах, түүнтэй холбогдсон болон хангагч, хэрэглэгчийн хоорондын харилцааг зохицуулах эрх зүйн үндэс боловсронгуй болсон гэж үзнэ. Энэ хуулийг 2012.01.01 –нээс мөрдөж эхэлсэн болно.

Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгаар доорхи зарим асуудлыг зохицуулж шийдсэн. Үүнд:

- Усны хэрэглээг зүй зохистой болгох үүднээс ахуйн хэрэглээнээс гарсан саарал усыг эргүүлж ашиглах;
- Уул уурхай, эрчим хүчний үйлдвэрүүд нь технологийн хэрэглээний усаа эргүүлэн ашиглах;
- Шинээр төлөвлөж байгаа барилга байгууламжийн зураг төсөлд саарал усыг цуглуулах, хуримтлуулах, цэвэрлэх, дахин ашиглах боломжийг тусгах, [тэдгээрийн] цэвэрлэх байгууламж нь саарал усыг цэвэршүүлэн эргүүлэн ашиглах технологи бүхий тоног төхөөрөмжтэй байх; -ыг зааж тусгасан.
- Шинэчилсэн найруулгын өмнөх [хуучин] хуульд энэ асуудал тодорхойгүй байснаас болж уг хуулийг хэрэгжүүлэх явцад ихээхэн хүндрэл бэрхшээл учирч байсан болно. Тиймээс, ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын талаархи Засгийн газар, төрийн захиргааны төв байгууллага, аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал, Засаг даргын бүрэн эрхийг, хуулийн шинэчилсэн найруулгаар нарийвчлан тогтоосон болно.
- Дэд бүтцийн салбарт хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг түлхүү оруулах зорилгоор ус хангамж, ариутгах татуургын шугам сүлжээний өмчлөл, эзэмшлийн заагийг хуульд нарийвчлан тусгасан. Ус хангамжийн эх үүсвэр, цэвэр усны дамжуулах, түгээх болон бохир ус цуглуулах, татан зайлуулах шугам сүлжээ, цэвэрлэх байгууламжийн тодорхойлолтуудыг “цэгцэлсэн” байна.
- Хүн амыг ундны усаар хангах үйлчилгээ нь ямагт хэрэглэгчийн эрх ашгийг хөнддөг. Олон улсын туршлагаас үзэхэд, энэ чиглэлийн асуудлыг хариуцан зохицуулах чиг үүрэг бүхий хуулийн этгээдийг тусгайлан байгуулах нь түгээмэл юм. Тиймээс хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын үйлчилгээний үнэ тарифыг тогтоох оновчтой механизмыг бүрдүүлэх, үйл ажиллагааг боловсронгуй

¹⁰³ Танилцуулгад УИХ -ын Тамгын газрын Эрх зүй, хууль тогтоомжийн хэлтсийн Зөвлөх Э. Түвшинжаргал, Судалгааны төвийн ажилтан, шинжээч Г. Чулуун нарын бэлдэж боловсруулсан зарим материалын ашиглав. [Ред.]

болгох зорилгоор ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт, үйлчилгээг Зохицуулах зөвлөлийг шинээр байгуулж ажилуулах талаар туссан.

- Зохицуулах Зөвлөл нь цэвэр усаар хангах, бохир усыг татан зайлуулах үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлагыг тогтоох, тусгай зөвшөөрөл олгох, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох, цэвэр усны үнэ, үйлчилгээний тариф тогтоох аргачлал боловсруулах, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн тарифыг хянаж батлах, шалгах, нийтлэх, шугам сүлжээ, тоног төхөөрөмжөөр дамжуулан цэвэр ус түгээх, бохир усыг татан зайлуулсаны шимтгэлийг тогтоох, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн хооронд болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, хэрэглэгчийн хооронд үүссэн маргааныг эрх хэмжээнийхээ хүрээнд шийдвэрлэх, аж ахуйн харилцааны дүрэм батлах, техникийн нөхцөл олгох журам батлах зэрэг эрхтэй.

Сүүлийн үед шугам сүлжээний хамгаалалтын бүсэд зөвшөөрөлгүй барилга байгууламж барих, төвлөрсөн системд холболгүйгээр өөрийн эх үүсвэрийг шинээр бий болгох, ус хангамжийн үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрөл авалгүйгээр энэ үйлчилгээг эрхлэх ... зэрэг зөрчил дутагдал газар авсан тул эдгээрээс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох, хүлээлгэх хариуцлагыг чангатгах, байгаль орчинд учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх асуудлыг уг хуулиар зохицуулсан ... мөн энэ чиглэлийн холбогдох харилцаанд [буруутай этгээдийн хүлээх] хариуцлагын тогтолцоог бий болгосон.

Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хууль дөнгөж хэрэгжиж эхэлж байна. Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга амьдралд амжилттай хэрэгжсэнээр дараахи үр дүн гарна гэж үздэг. Үүнд:

- төвлөрсөн ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт, үйлчилгээг зохицуулах Зөвлөл байгуулагдсанаар ус хангамж, ариутгах татуургын үйлчилгээний үнэ, төлбөрийг бодитойгоор тогтоож, энэ харилцаанд оролцогчдын эрх ашгийг тэнцвэртэйгээр хамгаалах боломжтой болно;
- усны эх үүсвэр, усны чанарт төр, олон нийтийн зүгээс хяналт тавих нөхцөлийг бүрдүүлснээр хүн амыг эрүүл ахуйн шаардлага хангасан ундны усаар хангахаас гадна байгаль орчныг бохирдуулах, усны нөөц хомсдох зэрэг сөрөг үр дагавраас урьдчилан сэргийлэх нөхцөл боломж бүрдэнэ;
- барилга байгууламж, шугам сүлжээний өмчлөх эрхийн асуудал тодорхой болсноор ус хангамж, ариутгах татуургын үйлчилгээ үзүүлдэг ашиглагч байгууллагын үүрэг, хариуцлага дээшилж, үйлчилгээний чанар, хүртээмж сайжирна;
- хууль тогтоомж зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг өндөржүүлснээр ундны усны эх үүсвэр, шугам сүлжээний хамгаалалтын бүсэд газрын зөвшөөрөл олгох, зөвшөөрөлгүй барилга байгууламж барих, ашиглалтын талаар хууль бус үйл ажиллагаа явуулах зэрэг зөрчил дутагдлыг арилгах нөхцөл бүрдэх болно.

II. Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хуулийн агуулгыг шинэчлэхэд хүргэсэн (нөхцөлдүүлсэн) бодлогын зарим асуудал

Улс орон эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн огцом эерэг өөрчлөлтийн “шинэ гарааны босго” –н дээр тулж ирчихээд байгаа өнөө үед бүхнийг байгаль орчинд ээлтэйгээр зохицуулах тогтвортой хөгжлийн нийтлэг зарчмыг хангах чиг зорилтод нийцсэн засаг төрийн бодлого хэрэгжих учиртай. Төр засгаас хэрэгжүүлж байгаа байгаль орчны өнөөгийн бодлогод өөрчлөлт, шинэчлэлт хийх нь байгаль орчны тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх, улмаар эдийн засаг, нийгмийн тогтвортой хөгжлийг хангах үндсэн шийдэл мөн гэж үзнэ.

Бодлогын шинэчлэл хийхдээ бид улсын хэтийн хөгжлийн бодлого төлөвлөлтөд “эдийн засгийн өсөлт, экологийн үр ашиг хоорондоо адил тэнцүү байх” зарчим сахих ёстой. Монгол Улсын XXI зууны тогтвортой хөгжлийн хөтөлбөрт, улс орны амьдралын бүх салбарын хөгжлийн асуудлыг өөр хооронд нь болон байгаль орчны асуудалтай уялдуулан цогцоор нь авч үзэж, хөгжлийн бодлого, стратеги, арга ажиллагааг нэгтгэн тодорхойлсныг зориуд энд дурдмаар байна.

Байгаль орчны салбарт мөрдөж байгаа 30 гаран¹⁰⁴ хууль бий. Засгийн газраас тэдгээрт хийдэгдэл, давхардлын судалгаа хийж, 18 хуулийг системчлэн нэгтгэх, нэмэлт өөрчлөлт оруулах хуулийн багц төслийг боловсруулж УИХ-д ирүүлсэн. Байгаль орчны салбарын эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгох, хэрэгжиж байгаа хууль тогтоомжийн эрх зүйн чадамжийг сайжруулах зорилгоор байгаль орчны [эдгээр] багц хуулийн төсөл дээр УИХ, түүний холбогдох байнгын хороо ажиллаж байна. Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хууль ч дамаар энэ багцад хамааралтай.

Монгол Улсын Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт туссан байгаль орчны талаарх зорилтыг хэрэгжилтэд тухайн салбарын эрх зүйн зохицуулалт эерэг нөлөөлөл, зохих дэмжлэгийг үзүүлэх ёстой. Үйлдвэржилт, хотжилт эрчимтэй явагдаж байгаатай уялдан хүрээлэн буй орчны бохирдол, доройтол, хог хаягдлын асуудал Монгол орны хувьд бас нэг байнгын гэмээр сорилт үүсгэх болоод удаж байна. Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хуулийн үзэл баримтлалд ч “ашиглагч нь хамгаалагч байх, бохирдуулагч нь хохирлыг нөхөн төлөх” зарчим туссан.

Байгаль орчныг хамгаалахад зориулагдсан дэд бүтэц болж өгдөг бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн хангамж, хүрэлцээг өргөжүүлэх, химийн хорт бодисын менежментийг сайжруулах, хог хаягдлыг багасгах, дахин боловсруулах, эргүүлэн ашиглах шаардлага, эрэлт хэрэгцээ аль хэдийнэ бий болсон ч өнөөдөр эдгээр асуудлыг шийдвэрлэх талаар эдийн засгийн гол салбаруудаас олигтойхон санаачлан хийсэн бодит ажил ахиц байхгүй шахуу явж ирсэн. Цаашид, ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль гарснаар үйлдвэрлэл, вйлчилгээнээс төвлөрсөн ариутгах татуургын сүлжээнд болон байгальд шууд нийлүүлж буй хаягдал усны хэмжээ, бохирдуулах бодисын агууламж буурч, улмаар байгаль орчны бохирдол багасах боломж нөхцөл бүрдэнэ. Холбогдох хууль тогтоомж батлагдсанаар энэ байдал цаашдаа эерэгээр өөрчлөгдөнө гэж найдаж байна.

Усны бохирдлыг арилгах санхүүгийн эх үүсвэр бий болгох зорилго бүхий ус бохирдуулсны төлбөр тогтоох, ус ашигласны төлбөрийн хэмжээг экологи-эдийн засгийн үнэлгээг үндэслэн тогтоох, байгаль орчинд хортой нөлөөлөл үзүүлдэг бараа, бүтээгдэхүүний хэрэглээг багасгахад чиглэсэн экологийн татвар бий болгох асуудлыг ч бид авч үзэх ёстой. Хүрээлэн буй орчинд тулгарч буй эрсдэл сорилтыг давах боломж бол орон нутагт жижиг, дунд үйлдвэр хөгжүүлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлж байгаатай холбогдуулан, аймгийн төв, үйлдвэр хөгжүүлэх томоохон суурин газруудыг технологийн шаардлага хангасан цэвэрлэх байгууламжтай болгох явдал гэж үзнэ.

Жич:

1. Монгол Улсын Засгийг газрын мөрийн хөтөлбөрт хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын талаар нарийвчилж заасан үг өгүүлбэр нэгээхэн үгүй. Байгаль орчны хамгаалал, эдийн засаг татвар, хотын хөгжил төлөвлөлт ... гэхчилэнгийн том том бүлэг асуудлуудын ерөнхий агуулгад уг

¹⁰⁴ Мөн, энэ чиглэлээр “нэгдэн орсон буюу соёрхон баталсан” олон улсын 14 гэрээ, конвенци бий.

асуудал дам байдлаар багтаад явчихдаг учир тодорхой нарийн заагаагүй орхисон болов уу. Тэгээд ч асуудал өөрөө олон салбарын уулзвар дээр оршдог “жижиг асуудал” юм. Тиймээс, УИХ –ын даргын хэлэх үгэнд хэт жижиг асуудал хөндсөн үг санаа орох нь зохимжтой биш гэж үзнэ. Тэгээд ч,

- Байгаль орчны бодлогын шинэчлэлийн стратеги (УИХ –ын тогтоол);
- Усны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга;
- Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль;
- Усны нөөцийг бохирдлоос хамгаалах, усны бохирдлын хяналтын тухай хууль;
- Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль;
- Татварын ерөнхий хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль;
- Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль;
- Хог хаягдлын тухай хууль;
- Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль;
- Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга;

... зэрэг хүрээлэн байгаа орчныг хамгаалах чиглэлийн багц хуулийг цогцоор хэлэлцэн баталж хараахан амжаагүй байна. Иймээс одоохондоо Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хуулийн талаар нийт багцаас нь ангид тусаар “цоолдож” дэлгэрэнгүй ярихыг энэ удаад чухалчилсангүй. Дээрх нэр бүхий хуулийн төслүүдийг Нэгдсэн чуулганаар хэлэлцэх эсэхийг УИХ -ын 2012.02.02-03 –ны өдрийн [Чуулганы] нэгдсэн хуралдаанаар шийдэхээр төлөвлөсөн байгаа болно.

2012.02.01;

